

PAWEŁ ADAM MAKOWSKI¹

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Teologiczny

Zasada międzynarodowej solidarności w nauczaniu Jana Pawła II do dyplomatów

International Solidarity Principle in John Paul II's Teachings for Diplomats

WPROWADZENIE

Eskalacja konfliktów i postępujący terroryzm zagrażają bezpieczeństwu i pokojowi na całym świecie. W tej sytuacji trzeba podjąć refleksję nad działaniami, które pomogą rozwiązać te problemy. Jednym z warunków skuteczności w tym względzie jest zasada międzynarodowej solidarności, której poświęcony jest niniejszy artykuł.

Podejmowane dotąd próby rozwiązania pojawiających się problemów międzynarodowych nie przynoszą oczekiwanych rezultatów, dlatego należy odwołać się do wyznawanych od wielu wieków zasad i wartości, które wyznaczały niegdyś kierunki działania. Jedną z nich była i wciąż pozostaje solidarność, która zakłada wspólnotowe działanie dla dobra wszystkich.

Jan Paweł II nie bez powodu jest nazywany „papieżem solidarności”. Przez cały swój pontyfikat wiele uwagi poświęca temu zagadnieniu. Wizję solidarności najszerszej przedstawił w encyklice *Sollicitudo rei socialis*, a także w niektórych orędziach ogłaszanych z okazji Światowego Dnia Pokoju. Ze względu na charakter niniejszego artykułu głównym jego źródłem będzie nauczanie Jana Pawła II do dyplomatów. Jego analiza pozwoliła ukazać najważniejsze kryteria,

---

¹ Paweł Adam Makowski jest absolwentem Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego. Aktualnie jest doktorantem na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Jego główne zainteresowania oscylują wokół zagadnień teologii moralnej i politycznej, etyki oraz stosunków międzynarodowych. Jest członkiem: Polskiego Towarzystwa Etycznego, Stowarzyszenia Teologów Moralistów, The European Society of Catholic Theology.

jakimi powinna się kierować współczesna dyplomacja. Zastosowanie ich pozwala na rozwiązywanie wielu złożonych problemów, z którymi zmaga się współczesny świat. Należy zwrócić uwagę, że Jan Paweł II zarówno za życia, jak i po śmierci cieszy się wielkim autorytetem, zaś jego nauczanie jest uznawane na forum międzynarodowym także przez osoby niewierzące doceniające zasięg i wymiar papieskiego przesłania².

I. POJĘCIE ZASADY MIĘDZYNARODOWEJ SOLIDARNOŚCI

Punktem wyjścia w refleksji nad zasadą międzynarodowej solidarności jest przemówienie skierowane do korpusu dyplomatycznego wygłoszone w Lusace w 1989 roku. Podczas tego spotkania papież zdefiniował wspomnianą zasadę i określił podstawowe kierunki zgodnego z nią działania. Zdaniem Jana Pawła II, międzynarodowa solidarność wymaga porzucenia polityki samolubnej i inspirowanej partykularnymi interesami. Polityka godna prawdziwych mężów stanu zakłada realistyczne i obejmujące cały świat spojrzenie na metody, którymi należy się posługiwać, aby zapewnić lepszą i godniejszą egzystencję każdemu człowiekowi i narodowi. Zasadniczym kryterium postępu ludzkości w tym zakresie jest przekonanie, że rozbieżności i napięcie między państwami nie należy usuwać za pomocą siły czy groźby jej użycia, lecz metodami otwartymi i pokojowymi opartymi na obustronnych negocjacjach i porozumieniu. Stąd bierze się papieskie przekonanie o tym, że społeczność dyplomatów w tym zakresie ma do odegrania niezwykle istotną rolę³. Zasada międzynarodowej solidarności jest bowiem gwarancją poszanowania godności drugiego człowieka i tworzenia wspólnego dobra, jakim jest umacnianie bezpieczeństwa i utrwalanie pokoju na całym świecie. Ze wspomnianej zasady Ojciec Święty uczynił postawę bycia, tj. „wszyscy z wszystkimi” i „wszyscy dla wszystkich”⁴. Rozumiał przez to, że człowiek wiąże się z drugim człowiekiem jako jednostką i wspólnotą osób. W ten sposób wspólnotowość i jedność są elementami konstytutywnymi pojęcia zasady solidarności. Podobnie jest z państwami, jednak aby móc określić działanie wielu państw jako solidarne, należy wziąć pod uwagę ich wysiłki na rzecz kształtowania dobra wspólnego, które wyrażają się w działaniu sprzeciwiającym się wojnie, terroryzmowi, rasizmowi i dyskryminacji czy międzynarodowemu zadłużeniu. Wysiłki ukierunkowane na rozwiązywanie przytoczonych problemów są według Jana Pawła II fundamentem do jednoczenia się państw⁵.

² Por. Z. Zieliński, *Jan Paweł II Papież*, Poznań 2001, s. 175.

³ Por. Jan Paweł II, *Zasada międzynarodowej solidarności*. Spotkanie z Korpusem Dyplomatycznym w Lusace (3 maja 1989 r.), „L'Osservatore Romano” 4(1989), s. 25.

⁴ Por. A. Zwoliński i in., *Encyklopedia nauczania społecznego Jana Pawła II*, Radom 2005, s. 475.

⁵ Por. tamże.

Warto podkreślić, że Ojciec Święty był przekonany, iż:

Solidarność musi iść przed walką. Wówczas ludzkość może przetrwać. I może przetrwać i rozwijać się każdy naród w wielkiej ludzkiej rodzinie. Bo co to znaczy solidarność? Solidarność to znaczy sposób bytowania wielości ludzkiej, na przykład narodu, w jedności, w uszanowaniu wszystkich różnic, wszystkich odmienności, jakie pomiędzy ludźmi zachodzą, a więc jedność w wielości, a więc pluralizm, to wszystko mieści się w pojęciu solidarność⁶.

Zatem zasada międzynarodowej solidarności jest wartością samą w sobie. Dlatego zarówno dyplomaci, jak również wszyscy ludzie dobrej woli powinni jej pragnąć oraz nieustannie do niej dążyć, podejmując konkretne wysiłki i działania.

II. PROBLEMY WYMAGAJĄCE RESPEKTOWANIA ZASADY MIĘDZYNARODOWEJ SOLIDARNOŚCI

W papieskim nauczaniu do dyplomatów znajdują się wskazówki dotyczące tego, w jakich sytuacjach należy zastosować zasadę międzynarodowej solidarności. Są to konkretne problemy międzynarodowe, których rozwiązanie nie jest możliwe bez wspólnotowego działania całej społeczności międzynarodowej. Jednym z pierwszych problemów, jaki stał się przedmiotem papieskiego nauczania do dyplomatów w tym zakresie, jest prowadzenie różnorodnych działań wojennych. Według Jana Pawła II napięta sytuacja w określonej części świata, jak również toczące się konflikty zbrojne wymagają podjęcia solidarnych kroków prowadzących do ich deeskalacji. Współczesna dyplomacja dysponuje skutecznymi metodami zapobiegania im. Oparte są na prowadzeniu dialogu, negocjacji, arbitrażu trzeciego bezstronnego państwa czy określonego autorytetu międzynarodowego dysponującego dostateczną władzą, co często prowadzi do złagodzenia napięć i konfliktów⁷. Jan Paweł II słusznie zwracał uwagę, że działania dyplomatyczne powinny w większym stopniu zmierzać do likwidacji samych przyczyn działań wojennych. Do osiągnięcia tego celu prowadzi wspólny wysiłek na rzecz kształtowania w różnych społecznościach postaw i przekonań, jakie są wspólne z intencjami i dążeniami wszystkich rządów i narodów. Wyrażone w ten sposób solidarne działanie zapobiega powstawaniu wielu kataklizmów wojennych, które zawsze noszą ze sobą zniszczenie i śmierć⁸. W obliczu działań wojennych i zwią-

⁶ Por. Solidarność, J. Nagórny i in., *Encyklopedia nauczania moralnego Jana Pawła II*, Radom 2005, s. 497-498.

⁷ Por. Jan Paweł II, *Pokój przekracza ludzkie siły*. Przemówienie do Korpusu Dyplomatycznego (10 stycznia 1987 r.), w: *Dzieła zebrane Jana Pawła II*, t. 5, Kraków 2007, s. 511.

⁸ Por. tenże, *Na forum pokoju i sprawiedliwości*. Przemówienie do Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych (2 października 1979 r.), w: *Dzieła zebrane Jana Pawła II*, t. 14, Kraków 2009, s. 28.

zanych z nimi cierpień żadne przedsięwzięcie dyplomatyczne nie może być skuteczne, jeżeli nie jest urzeczywistnianiem ludzkich dążeń do solidarności, która nie zna granic. Zadanie to w sposób szczególny spoczywa na dyplomatach, którzy reprezentując przedstawicieli państw, powinni być przykładem budowania solidarnego świata. Jest to misja głęboko ludzka i wymaga odrzucenia pokus, obojętności, egocentryzmu, a także przewyższania destrukcyjnych sił. Tylko wtedy można dążyć do rzeczywistego pojednania i budowy solidarnego świata⁹. Ponadto Jan Paweł II zwrócił uwagę, że wojna zaczepna jest niegodna człowieka, zaś niszczenie moralne lub fizyczne przeciwnika jest zbrodnią. Natomiast obojętność wobec takich praktyk jest świadomym zaniedbaniem, zaś ten, kto dopuszcza się różnorodnych aktów przemocy, toleruje lub usprawiedliwia je, odpowie za to nie tylko przed społecznością międzynarodową, ale przede wszystkim przed Bogiem¹⁰.

Kolejnym równie ważnym problemem wymagającym solidarnego działania całej wspólnoty międzynarodowej jest walka z terroryzmem. Jan Paweł II nauczał, że nie można dopuścić do tego, aby działania terrorystyczne były drogą prowadzącą do uznania określonej ideologii ani sposobem sprawowania władzy w danym państwie¹¹. Wspólnota międzynarodowa powinna odrzucać wszelkie relacje oparte na przemocy, ponieważ „nigdy nie możemy przystać na to, aby pokój stał się zakładnikiem przemocy”¹². Wymaga to jednak zapewnienia trwałego bezpieczeństwa, ponieważ używanie przemocy nigdy nie rozwiązuje konfliktów między narodami¹³. Tylko dzięki wzajemnemu zaufaniu i solidarnemu działaniu ludzi i narodów można oddalić widmo terroryzmu, który nigdy nie powinien być uznany za sposób sprawowania władzy w danym regionie czy państwie. Ojciec Święty, mówiąc o aktach terroru, przypominał, że „zawsze zasługują na potępienie jako prawdziwe zbrodnie przeciw ludzkości”¹⁴. Skoro wspólnota międzynarodowa uznaje terroryzm za zbrodnię przeciw ludzkiemu życiu, to obrona przed nim staje się niezbywalnym prawem. Należy przy tym pamiętać, że egzekwowanie tego prawa musi uwzględniać moralne i prawne kryteria, które

---

⁹ Por. tenże, *Wspólnota międzynarodowa musi stawić czoło problemom ludzkości*. Spotkanie z Korpusem Dyplomatycznym w Dakarze (21 lutego 1992 r.), „L'Osservatore Romano” 5(1992), s. 13.

¹⁰ Por. tenże, *Wojna i ubóstwo: dwie plagi nękające ludzkość*. Przemówienie do Korpusu Dyplomatycznego (16 stycznia 1993 r.), w: *Dzieła zebrane Jana Pawła II*, t. 5, Kraków 2007, s. 557.

¹¹ Por. tenże, *Dialog i współpraca drogą do rozwoju i pokoju*. Do ambasadora Japonii, Przemówienie papieskie do ambasadora Japonii (29 października 2002 r.), „L'Osservatore Romano” 2(2002), s. 40.

¹² Por. tenże, *W trosce o lepszą przyszłość rodziny ludzkiej*. Przemówienie do Korpusu Dyplomatycznego (12 stycznia 2004 r.), w: *Dzieła zebrane Jana Pawła II*, t. 5, dz. cyt., s. 618-621.

¹³ Por. tamże.

¹⁴ Por. Jan Paweł II, *Narody mają prawo do życia w bezpieczeństwie*. Do nowego ambasadora Izraela przy Stolicy Apostolskiej (2 czerwca 2003 r.), „L'Osservatore Romano” 10(2003), s. 39.

mogą ograniczać wybór celów i środków przeznaczonych do obrony przed terroryzmem¹⁵.

Jan Paweł II nauczał, że jednym z najskuteczniejszych narzędzi, jakie ograniczają zapędy wojenne i stosowanie różnych form przemocy wobec poszczególnych osób i narodów, jest nakładanie różnych form embarga (potocznie zwanych sankcjami) jako środka wywierania wpływu. Stosowanie tego środka powinno być ściśle zdefiniowane przez prawo, zaś posługiwanie się nim powinno być czynione z wielką rozważą i w świetle precyzyjnych kryteriów etycznych i moralnych. Papież przestrzegał, że nie można nakładać embarga lekkomyślnie i wykorzystywać go do walki z rządami i systemami politycznymi innych państw, ale trzeba stosować je jako formę nacisku będącą reakcją na działania niezgodne z obowiązującym ustawodawstwem międzynarodowym. Nakładanie sankcji ma służyć utrzymaniu bezpieczeństwa i pokoju na świecie, a nie przybierać formę przemocy i uderzać w obywateli objętych nimi państw. Papież podkreślał, że każdorazowe stosowanie tego typu środków musi poprzedzać głęboka analiza etyczna i prawna, ponieważ powinny pozostawać we właściwej proporcji do zła, które mają usunąć¹⁶.

Następnym problemem międzynarodowym wymagającym zastosowania zasady międzynarodowej solidarności jest rasizm i jego przejawy w systemach dyskryminacji społecznej, gospodarczej i politycznej, jakie często w różnych formach i w różnym stopniu, występują we współczesnym świecie. Papież, mówiąc o rasizmie i dyskryminacji, nie utożsamiał ich tylko z poszczególnymi jednostkami czy grupami osób, lecz odnosił je także do narodów i państw. Dotyczy to szczególnie podziału dóbr materialnych i kontrastów, jakie dzielą Północ z Południem oraz Wschód z Zachodem¹⁷. Rozwiązanie tego problemu może nastąpić tylko na drodze solidarnego działania całej wspólnoty międzynarodowej¹⁸.

Kolejnym problemem jest międzynarodowe zadłużenie, które – zdaniem Jana Pawła II – najlepiej ukazuje wzajemną zależność między państwami, a także konieczność solidarnego działania na rzecz budowania dobra wspólnego. Problemu międzynarodowego zadłużenia nie można rozwiązać bez wzajemnego zrozumienia i zawierania takich umów międzynarodowych pomiędzy krajami-dłużnikami a państwami-wierzycielami, które będą sprawiedliwe dla obu stron. Papież jednak zwraca uwagę, że państwa-wierzyciele, świadcząc pomoc krajom dotkniętym niedożywieniem, głodem i ubóstwem, nie powinny w hierarchii swoich celów na pierwszym miejscu stawiać zysków ekonomicznych i gospodarczych, lecz

¹⁵ Por. tamże.

¹⁶ Por. Jan Paweł II, *Stolica Apostolska jest głosem, na który czeka ludzkie sumienie*. Przemówienie do Korpusu Dyplomatycznego (9 stycznia 1995 r.), w: *Dzieła zebrane Jana Pawła II*, t. 5, dz. cyt., s. 574.

¹⁷ Por. tenże, *Na forum pokoju i sprawiedliwości*, dz. cyt., s. 32.

¹⁸ Por. tenże, *Zasada międzynarodowej solidarności*, dz. cyt., s. 25.

prawo do godnej egzystencji innych. Wymaga to jednak przekształcenia systemu wartości, w którym rzeczywista troska o drugiego człowieka będzie nadrzędną wartością w stosunku do zaspokojenia własnego interesu i osiągnięcia zaplanowanego zysku¹⁹. Ponadto Jan Paweł II podkreślał, że zacofanie gospodarcze – główna przyczyna międzynarodowego zadłużania – jest wielkim zagrożeniem dla utrzymania światowego pokoju. Dlatego, działając w duchu solidarności, można temu przeciwdziałać poprzez podejmowanie wspólnych wysiłków na rzecz państw, którym trudno jest rozwiązywać codzienne problemy²⁰. Ojciec Święty słusznie dostrzegął, że zasada solidarności powinna objąć całą gospodarkę międzynarodową, ponieważ tylko wtedy możliwe jest budowanie lepszej przyszłości całego rodzaju ludzkiego. Dzięki temu bardziej powszechny byłby udział w sprawowaniu władzy, nastąpiłby wzrost ekonomiczny i sprawiedliwy podział dóbr²¹. Równie ważne jest wychowanie młodych pokoleń do zrozumienia tych problemów, aby w przyszłości mogły w lepszy sposób organizować struktury gospodarcze i społeczne²².

Warto zauważyć, że zagadnienia podejmowane przez Jana Pawła II nie utraciły nic ze swej aktualności. Dlatego papieskie nauczanie powinno być przedmiotem żywej dyskusji wielu wspólnot politycznych, które mają bezpośredni wpływ na kształtowanie celów polityki zagranicznej, a zatem losów całego świata.

III. ZASADA MIĘDZYNARODOWEJ SOLIDARNOŚCI JAKO KRYTERIUM DZIAŁALNOŚCI DYPLOMACJI

Z analizy papieskiego nauczania do dyplomatów wynika, że rozwiązywanie problemów międzynarodowych nie jest możliwe bez solidarności. Wypływa z tego wniosek, że zasada międzynarodowej solidarności powinna być podstawowym kryterium wszelkich działań. Jak nauczał Jan Paweł II „solidarność daje nam podstawę etyczną do należytego działania, rozwój staje się braterską propozycją umożliwiającą pełniejsze życie przy całym zróżnicowaniu i komplementarności, które są znamiem ludzkiej cywilizacji”²³. Wskazując na braterską postawę, Ojciec Święty analizował pojęcie solidarności, czyli postawy bycia „wszyscy z wszystkimi” i „wszyscy dla wszystkich”, wydobywając z niej charakter, który określał jako braterstwo. Potwierdzają to jego słowa:

¹⁹ Por. tamże.

²⁰ Por. Jan Paweł II, *Pokój nie jest możliwy bez solidarności i sprawiedliwości*. Przemówienie do Korpusu Dyplomatycznego (11 stycznia 1986 r.), w: *Dzieła zebrane Jana Pawła II*, t. 5, Kraków 2007, s. 501.

²¹ Por. tenże, *Od praw człowieka do praw narodów*. Przemówienie do Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych (5 października 1995 r.), w: *Dzieła zebrane Jana Pawła II*, t. 14, dz. cyt., s. 133.

²² Por. tenże, *Pokój nie jest możliwy bez solidarności i sprawiedliwości*, dz. cyt., s. 501.

²³ Por. tenże, *Pokój przekracza ludzkie siły*, dz. cyt., s. 512.

W świetle wiary solidarność zmierza do przekroczenia samej siebie, do nabrania wymiarów specyficznie chrześcijańskich całkowitej bezinteresowności, przebaczenia i pojednania. Wówczas bliźni jest nie tylko istotą ludzką z jej prawami i podstawową równością wobec wszystkich, ale staje się żywym obrazem Boga Ojca, odkupionym krwią Jezusa Chrystusa i poddany stałemu działaniu Ducha Świętego. Winien być przeto kochany, nawet jeśli jest wrogiem, tą samą miłością, jaką miłuje go Bóg; trzeba być gotowym do poniesienia dla niego ofiary nawet najwyższej – oddać życie za braci²⁴.

Zatem z refleksji tej wynika, że bliźni jest nie tylko istotą ludzką, ale obrazem samego Boga. Kształtuje to wizję człowieka opartą na jego nadprzyrodzonej godności, która sprawia, że człowiek chce być z drugim człowiekiem, tworząc wspólnotę dzięki kształtowaniu jakiegoś dobra wspólnego. Zarysowuje to wzór jedności określany jako solidarność rodzaju ludzkiego²⁵. Umożliwia on rozwój i umacnianie międzynarodowej solidarności, dzięki której określone narody oprócz sąsiedztwa geograficznego, pokrewieństwa kultur czy zbieżności interesów łączy wspólne pochodzenie każdego człowieka, jakie wykracza poza granice państw i narodów²⁶. Dzięki temu zasada solidarności staje się nieodłącznym elementem życia międzynarodowego i może być wyrażana w: podejmowaniu wspólnych inicjatyw, współpracy instytucjonalnej, dobra wspólnego, dowartościowaniu zasobów ludzkich, zagospodarowaniu terytoriów, a także w takim udziale w życiu narodów, w którym bogactwo nie jest postrzegane w kategoriach ekonomicznych²⁷.

Bez zastosowania zasady solidarności trudno jest utrzymać braterskie więzy sprzyjające dobru wszystkich narodów²⁸. Ponadto nie ma prawdziwego rozwoju sprawiedliwości, bezpieczeństwa i pokoju na świecie bez zasady solidarności. Zapewnienie tej harmonii pomaga nie tylko kształtować moralne podstawy dyplomacji, ale zapewnia wszystkim ludziom obiecującą przyszłość²⁹.

Międzynarodowa solidarność wymaga obrony wartości moralnych, ponieważ sama w sobie jest wartością etyczną, obowiązkiem moralnym, zgodnie z którym każdy naród troszczy się o własne dobro i zobowiązany jest również do troski o dobro innych narodów, z czym związana jest zasada współzależności³⁰. Prakty-

²⁴ Por. Jan Paweł II, Encyklika *Sollicitudo rei socialis*, w: *Dziela zebrane Jana Pawła II*, t. 1, Kraków 2006, n. 40, s. 313.

²⁵ Por. Solidarność, A. Zwoliński in., *Encyklopedia nauczania społecznego*, dz. cyt., s. 477.

²⁶ Por. Jan Paweł II, *Pokój nie jest możliwy bez solidarności i sprawiedliwości*, dz. cyt., s. 499.

²⁷ Por. tenże, *Drogi rozwoju*. Spotkanie z Korpusem Dyplomatycznym w Antananarivo (30 kwietnia 1989 r.), „L'Osservatore Romano” 4(1989), s. 21.

²⁸ Por. tenże, *Dialog i współpraca drogą do rozwoju i pokoju*, dz. cyt., s. 39.

²⁹ Por. tenże, *Narody mają prawo do życia w bezpieczeństwie*, dz. cyt., s. 40.

³⁰ Por. tenże, *Osoba ludzka jest kryterium i miara każdej polityki, także międzynarodowej*. Przemówienie do Korpusu Dyplomatycznego akredytowanego w Hiszpanii (2 listopada 1982 r.), w: *Dziela zebrane Jana Pawła II*, t. 10, Kraków 2008, s. 388.

kowanie solidarności przyczynia się do kształtowania czynników życia społecznego na płaszczyźnie krajowej i międzynarodowej. Dzięki nim życie międzynarodowe opiera się na fundamencie wspólnych wartości moralnych i kieruje się powszechnie przyjętymi zasadami współpracy³¹. Jeżeli przedmiotem misji dyplomatycznej pozostaje odpowiedzialność za losy reprezentowanego kraju i jego obywateli, to przyjęcie szerszej perspektywy wartości moralnych takich, jak: solidarność, prawda, sprawiedliwość itp., ułatwia zrealizowanie tej misji. Wartości moralne pozwalają odnaleźć odpowiedzi na wiele często złożonych i trudnych pytań, wobec których stoi współczesny świat. Papież wielokrotnie podkreślał, że jeżeli świat chce przewyciężyć te problemy, to musi w coraz większym stopniu zmierzać do urzeczywistniania zasady międzynarodowej solidarności w podejmowanych działaniach³².

ZAKOŃCZENIE

Kończąc refleksję na temat zasady międzynarodowej solidarności w nauczaniu Jana Pawła II, należy stwierdzić, że wymieniał on różnorakie problemy, jakie wymagają jej zastosowania, ale przede wszystkim wyrażał przekonanie, że solidarność jest podstawową wartością dla egzystencji jednostki i społeczeństwa.

Warto zwrócić uwagę, że zasada solidarności była konsekwentnie rozwijana w wielu przemówieniach Jana Pawła II do dyplomatów. Papież postrzegał ją jako szansę na autentyczną odnowę stosunków międzynarodowych ukierunkowaną na podmiotowość człowieka. Zasada solidarności w dyplomacji oznacza rzeczywiste i bezwarunkowe propagowanie równej godności każdej istoty ludzkiej obdarzonej podstawowymi prawami. Ojciec Święty implikował postulat jedności, w myśl którego nie jest możliwe życie wedle zasady „wszyscy przeciw wszystkim”, ale tylko wedle zasady „wszyscy z wszystkimi”, „wszyscy dla wszystkich”. Dlatego zasada solidarności w ujęciu Jana Pawła II zakłada istnienie konfliktu między interesem własnym jednostki a dobrem wspólnym. Wypływa z tego wniosek, że zadaniem dyplomatów nie jest dążenie do walki oraz wzajemne wyniszczanie się, lecz porozumienie i zgoda dla budowy powszechnego dobra. Iluzją staje się przekonanie, że wojna oraz terror są jedynym sposobem na rozwiązanie problemów w sytuacji, kiedy negocjacje i dialog nie przynoszą rezultatów. Wojna i terror zawsze sięją strach, nienawiść, nieufność i śmierć. Dlatego w ich obliczu żadne przedsięwzięcie dyplomatyczne nie może być skuteczne, jeżeli nie urzeczywistnia się w dążeniu do solidarności. Szczere i żarliwe nauczanie Jana Pawła II na temat zasady międzynarodowej solidarności znalazło żywy oddźwięk

---

³¹ Por. tenże, *Budujcie świat bardziej ludzki i sprawiedliwy*. Spotkanie z Korpusem Dyplomatycznym w stolicy Meksyku (23 stycznia 1999 r.), „L'Osservatore Romano” 4(1999), s. 21.

³² Por. tenże, *Zasada międzynarodowej solidarności*, dz. cyt., s. 25.

w sercach wielu ludzi na całym świecie, stając się dla dyplomatów drogowskazem wiodącym do budowy lepszego świata i lepszej przyszłości. Dlatego w swoim nauczaniu do dyplomatów niestrudzenie prawdę tę przypominał.

ABSTRACT

Current events in the international arena, the escalation of conflicts and increasing terrorism threaten peace and security in the world. The situation calls for a reflection on actions that will help to solve these problems. One of the conditions of effectiveness in this respect is the principle of international solidarity, to which this article is devoted. The teaching of John Paul II on the principle of international solidarity is a signpost for diplomats and all people of good will, which lies at the heart of building a better future and the world. That is why John Paul II tirelessly emphasised this truth in his teachings for diplomats.

Keywords

solidarity, diplomacy, John Paul II, morality of diplomacy

BIBLIOGRAFIA

- Jan Paweł II, *Budujcie świat bardziej ludzki i sprawiedliwy*. Spotkanie z Korpusem Dyplomatycznym w stolicy Meksyku (23 stycznia 1999 r.), „L'Osservatore Romano” 4(1999), s. 21-22.
- Jan Paweł II, *Dialog i współpraca drogą do rozwoju i pokoju*, Do ambasadora Japonii. Przemówienie papieskie do ambasadora Japonii (29 października 2002 r.), „L'Osservatore Romano” 2(2002), s. 39-40.
- Jan Paweł II, *Drogi rozwoju*. Spotkanie z Korpusem Dyplomatycznym w Antananarivo (30 kwietnia 1989 r.), „L'Osservatore Romano” 4(1989), s. 21.
- Jan Paweł II, *Na forum pokoju i sprawiedliwości*. Przemówienie do Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych (2 października 1979 r.), w: *Dzieła zebrane Jana Pawła II*, t. 14, Wyd. M, Kraków 2009, s. 24-34.
- Jan Paweł II, *Od praw człowieka do praw narodów*. Przemówienie do Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych (5 października 1995 r.), w: *Dzieła zebrane Jana Pawła II*, t. 14, Wyd. M, Kraków 2009, s. 127-135.
- Jan Paweł II, *Osoba ludzka jest kryterium i miara każdej polityki, także międzynarodowej*. Przemówienie do Korpusu Dyplomatycznego akredytowanego w Hiszpanii (2 listopada 1982 r.), w: *Dzieła zebrane Jana Pawła II*, t. 10, Wyd. M, Kraków 2008, s. 387-388.
- Jan Paweł II, *Pokój nie jest możliwy bez solidarności i sprawiedliwości* (11 stycznia 1986 r.), w: *Dzieła zebrane Jana Pawła II*, t. V, Wyd. M, Kraków 2007, s. 496-505.
- Jan Paweł II, *Pokój przekracza ludzkie siły*. Przemówienie do Korpusu Dyplomatycznego (10 stycznia 1987 r.), w: *Dzieła zebrane Jana Pawła II*, t. 5, Wyd. M, Kraków 2007, s. 506-512.

- Jan Paweł II, *Sollicitudo rei socialis*. Encyklika Jana Pawła II, w: *Dzieła zebrane Jana Pawła II*, t. 1, Wyd. M, Kraków 2006, s. 277-324.
- Jan Paweł II, *Stolica Apostolska jest głosem, na który czeka ludzkie sumienie*. Przemówienie do Korpusu Dyplomatycznego (9 stycznia 1995 r.), w: *Dzieła zebrane Jana Pawła II*, t. 5, Wyd. M, Kraków 2007, s. 572-576.
- Jan Paweł II, *Wojna i ubóstwo: dwie plagi nękające ludzkość*. Przemówienie do Korpusu Dyplomatycznego (16 stycznia 1993 r.), w: *Dzieła zebrane Jana Pawła II*, t. 5, Wyd. M, Kraków 2007, s. 554-562.
- Jan Paweł II, *Wspólnota międzynarodowa musi stawić czoło problemom ludzkości*. Spotkanie z Korpusem Dyplomatycznym w Dakarze (21 lutego 1992 r.), „L'Osservatore Romano” 5(1992), s. 13-14.
- Jan Paweł II, *Zasada międzynarodowej solidarności*. Spotkanie z Korpusem Dyplomatycznym w Lusace (3 maja 1989 r.), „L'Osservatore Romano” 4(1989), s. 25.
- Zieliński Z., *Jan Paweł II Papież*, Wyd. Druck s.c., Poznań 2001.
- Zwoliński A. (i in.), *Encyklopedia nauczania społecznego Jana Pawła II*, Wyd. Polwen, Radom 2005.
- Nagórny J. (i in.), *Encyklopedia nauczania moralnego Jana Pawła II*, Wyd. Polwen, Radom 2005.